

דף ס"ד ע"ב

בגמ': מיהזי כשכר שבת וכו'.

בשו"ת התעוררות תשובה (בנד"מ או"ח סי' קמ"ט ס"ק ד') כותב:

שאלני בני הב' שמואל חיים שיחי' אם מותר ליהנות מהמעוות שזכה בו אדם ע"י גורל אשר קנה, והיה העלתו בשבת קודש או ביו"ט משום שכר שבת. והביא ראיה מגמ' כתובות (ס"ד ע"א) במורד דאין מוסיפין לה על הכתובה בשביל שבת משום דמיחזי כשכר שבת, הגם שאינו עושה מאומה בשכר רק הבעל מורד, וגם הבעל אינו עושה רק בשב ואל תעשה דמגרע ממנה עונתה, וה"ה בני"ד דאסור.

אך זה פשוט שאם ילדה פרתו בשבת, שאין בו משום שכר שבת, שכל הטעם דשכר שבת אסור הוא אטו לתא דמקח וממכר וכדפרש"י (שם), וזה לא שייך רק אם שני אנשים שיש להם עסק ביחד, זה קונה וזה מוכר, וגבי מורדת, האיש יש לו חיוב כנגדה, והיא כנגדו. ועיין בשו"ע או"ח (סי' ש"ו ס"ד, ומג"א סי' רמ"ו ס"ג, וסי' רמ"ה ס"ו, ומג"א סי' תקכ"ו סקי"ב).

וידי"ן הג"ר עקיבא מנחם סופר שליט"א בהגהותיו שם כותב:

בספר שמירת שבת כהלכתה (פכ"ח הערה ק"י) הביא מחדושי הגר"ח הלוי על הש"ס שבת (י"ט ע"א) דאיסור שכר שבת אינו דאסור להרויח בשבת, אלא דאם עשה מלאכה אף דהיא מלאכה מותרת, כמו שמירת פרה, מ"מ היכא דמשתכר בזה אסור לשמור משום שכר שבת והשמירה אסורה. - וא"כ אף בגורל שקנה קודם השבת, ועשו את הגורל בשבת לא יהיה בזה משום שכר שבת. אך יל"ע בדברי הרמ"א (סי' שכ"ב ס"ו) דכתב דאסור להטיל גורל בשבת אפי' ע"י א"י. האם גם בכה"ג דאינו מיוחד עבור ישראל, אסור לישראל לקנות גורל שיטילוהו בשבת.

ובת"ל תלפיות (שנת תרפ"ה אות י"ד) אשר שם הודפסו דברי רבינו בתחלה, האריך שם עורך התל תלפיות דאין בגורל משום איסור שכר שבת.

★★

במשנה: המשרה אשתו ע"י שלישי כו'.

בשטמ"ק הביא שהקשו הראשונים דהכא מבואר ששעור ב' סעודות הוא לריב"ב ששה ביצים, ולר' שמעון

חמשה ביצים ושליש, ואילו בעירובין (פ"ג ע"א) איתא דשיעור ב' סעודות הוא כדי עיסת מדבר שהוא עשירית האיפה, דהיינו מ"ג ביצה וחומש כשיעור חלה, והוא שיעור הרבה יותר גדול מהמבואר כאן.

ותירין בשם רבני צרפת דאשה הואיל והיא אינה בת מלאכה, לכן סגי לה הכא בשיעור שש ביצים או פחות. משא"כ איש שהוא בעל מלאכה צריך הרבה יותר, עומר לגלגולת.

ותמה הגאון ר' זאב וואלף אלעסקר מבראד זצ"ל בשו"ת נו"ב (מהדו"ק או"ח סי' ל"ז), דהא במדבר ירד עומר לגלגולת אף לנשים, והא להם סגי בהרבה פחות. ועוד הקשה דהא במדבר גם האנשים לא היו בעלי מלאכה, וכן אמרו (תנחומא פ' בשלח כ') לא נתנה תורה אלא לאוכלי מן, ואעפ"כ היו צריכים עומר לגלגולת.

והשיב על דבריו הנו"ב (בסי' ל"ח בסופו) דהרי במן ירד עומר לגלגולת אף לטף כמו שנאמר עומר לנפשותיכם (שמות ט"ז ט"ז), והרי התינוקות בודאי לא אכלו עומר לגלגולת, אלא ע"כ שהשוה הקב"ה שיעור אחד לכולם, א"כ גם לנשים ירד להם שיעור עומר אף שהם לא היו צריכים כל כך.

וכתב ע"ז הגאון רז"ה מבראד הנ"ל בספרו חדושי וכללות רז"ה ח"א (והועתק בסוף ת' נו"ב הנד"מ) דמאי דפשיטא לי' להנו"ב דירד מן בשביל התינוקות מספק"ל טובא, דכתיב איש לפי אכלו, ויש למעט איש ולא קטן, והכא דכתיב מספר נפשותיכם הוא לרבות הנשים.

ואפי' אי נימא דירד בשביל התינוקות, י"ל עפ"י מש"כ רש"י סוף פ' ויגש לחם לפי הטף לפי הצריך לכל בני ביתם, וכ' השפתי חכמים דהיא רבותא שאף שדרכו של תינוק לפרר נתן להם כל צרכם, וא"כ גם קטן צריך עומר כגדול בשביל שדרכו לפרר.

בחתם סופר (תורת משה) עה"ת פ' בשלח כ' ליישב קושיא זו למה ירד שיעור עומר לקטן, דבפסחים פ' ע"פ מבואר דשיעור סאה ועומר נמדד לפי גובה אצבעות ואמות. וא"כ שיעור העומר לא הי' לפי אמה בינונית, אלא עפ"י חשבון של כל א' לפי האמה שלו, ואמנם להקטן ירד פחות, וכשגדל ירד לו יותר.

★★